

Олег Покальчук, військовий психолог: «Путінізм гірший за гітлеризм. Путін зробив індульгенцію від совісті для всього населення»

– Як би ви оцінили тональність українських ЗМІ у висвітленні війни? Чи може бути забагато патріотичності в такий час, переможних маршів?

– Ні, забагато патріотизму бути не може. Я б сказав, це така була паскудна опція європейських ліваків: патріотизм – це погано; всі, хто патріоти, – фашисти, сволочі. Це дуже стара балалайка, яка грала ще з середини 70-х років минулого століття. Неомарксистки, ліваки, соціалісти тоді захопили й суспільні науки, пропагували все це діло, нівелюючи, в принципі, саму категорію нації як таку. Стираючи взагалі всякі відмінності між всім і чим-небудь. Від політично-територіального до біологічного рівня, скажемо так.

Але це привело до того, до чого привело. Якщо ви стираєте аж так, ви стираєте межі особистості. Людина перетворюється на якусь невиразну субстанцію. В якусь медузу, але я навіть не хотів би медуз ображати. І тоді з нею можна робити все що завгодно.

Коли ми нарікаємо на реакції деяких європейських політиків, вони спираються на електорат. За десятиліття такого ідеологічного впливу електорат в масі своїй став саме таким, як желе.

– Ми дуже багато чуємо про демотивацію ворога, але він все одно не йде з нашої землі. Він дійсно демотивований?

– У цьому питанні цивільний підхід. Річ про військових, особиста мотивація там другорядна. Є наказ, і вони його мають виконувати. Інша річ, що ніякого оптимізму ситуація навколо не передбачає. Їм всім обіцяли виключно позитивні переживання.

Контраст між тим, що їм обіцяли, тим, що вони уявляли, і тим, з чим вони зіткнулися, він, звичайно, гнітить і гнітить. Він сіє хаос і зневіру. Він знижує боездатність – думаю, це був би правильний термін. Їхня боездатність різко падає.

Ми як демократична країна, як країна вільних людей, велику увагу приділяємо ефективності особистої мотивації. В цивільному житті це, напевно, правильно. Але в армії ефективність залежить не стільки від твоєї мотивації, скільки від здібностей твого командира. І від дисциплінованості солдата, який буде точно виконувати наказ.

Думаю, особиста мотивація там (в армії РФ – УП) нижче плінтуса. Навіть при всьому їхньому бажанні помародерити, вони відчують, що з цими трофеями можна тут і прикопатися. Причому не глибоко. Навіть не прикопатися, бо їх вже ніхто не забирає. З цими трупами вже екологічна біда.

– Пропаганда РФ нав'язує термін «русобобія», коли говорить про ставлення українців до росіян. Чи це формулювання точне?

– Його тепер підхопив весь світ. Весь культурний, цивілізований світ став русофобом. НАТО боїться росію, всі бояться росію. Ще раніше хтось казав: «Ви про що?». Сміялися зі Скабєєвих різних, всього того бреда, але зараз: «Ож, що ви хотіли, те й маєте».

Коли ми говоримо про нацистське коріння рашизму, теперішнього російського фашизму, я би дуже радив звернути увагу на Олександра Дугіна, такого собі фашиста-містика, сина офіцера КДБ, який мав доступ до архівів «Третього Рейху», захопився нацистськими культами. Все це він намагався продати ще Єльцину у якості ідеологічного наративу. Єльцину було не до того, Дугін пішов у маргінали.

Ми сміялися з Жириновського, який був рупором цих ідей, він був таким Геббельсом. А цей такий, я би сказав, Гімлер. Він дрібненький, так: яка країна, такий і рейх. Але він буде не просто мракобісся, а все це позалюдське, інfernальне намагається впахати в російській наратив. Ядерний попіл, глибинний народ, для якого здорово і нормально закопуватися в нори, землянки. Тваринний такий підхід.

Я би звернув увагу на це добровільне позбавлення людяності, щоб зрозуміти, що відбувається. Ми маємо справу з не дуже людьми. І це не жарт, не метафора.

– Як довго триватиме ця широкомасштабна війна з ними?

– Для мене особисто це питання позбавлене суті. Ця війна почалася навіть не в 2014-му році. Навіть не в 1917-му. Ця цивілізаційна війна триває кілька сотень років, з того часу, як Московія почала загарбницький рух на Захід.

Прорубування вікна Петром першим у Європу було, власне, для того, щоб через це вікно в Європу полізла всяка нечисть. Вона й досі лізе. Великими стадами.

Треба розуміти, що інfernальність росії – це не поетичний, а практичний термін. Якщо ми порівнюємо це з Третім Рейхом, то культурна німецька нація збожеволіла на пару десятиліть. Потім отямилася і досі не може зібратися до купи. Але сором, жах, каяття відбулися.

Ментальна трансформація (росіян – УП) не сталася з приходом Путіна. Це треба дуже чітко розуміти: не прийшов Путін і раптом якихось хороших руских зробив поганими кацапами, ні! Моральне падіння в безодню сталася з більшовицьким переворотом. Воно триває більше ста років – такого не було в історії цивілізації.

Те, що світ сприймав, як певну стабілізацію, трансформацію росії, було лише сповільненим падінням. Кажуть, що

Путін – поганий, а роскіє – хороші. Ні!

– Тобто Путін – не батько нації, а її дитина?

– Це – хороша теза. Так, він плоть від плоті, я абсолютно згідний з таким підходом.

Велика небезпека в тому, що, якщо закінчатся бойові дії в якійсь фазі, заморозяться, то почнеться знову це, особливо європейське: «Ну, знаєте, це був такий виродок божевільний, а взагалі вони хороші люди!». З'явиться це шобло лібералів: «Панянь, прастіть. Давайте разом плакати!».

Ці люди вибрали собі упира понад 20 років тому, весь цей час йому поклонялися. Вони від нього нічим не відрізняються. Вони несуть таку саму моральну відповідальність. У них навіть немає уявлення про відповідальність. <...>

Як не дивно це звучить, путінський режим страшніший за гітлерівський. Він універсально не людський. В Другій світовій у противника були люди без правил та з правилами. Путін зробив індульгенцію від совісті для всього населення Росії. В цьому принципова різниця.

«Ми всі сильно, миттєво подорослішали»

– Які висновки можна зробити з першого місяця повномасштабного вторгнення РФ щодо суспільства та військово-політичного керівництва України?

– Дуже багато позитивних слів, але вони насамперед стосуються більше архетипу українського суспільства, ніж осмислених дій влади.

Все, що робить суспільство, армія, народ, нація, дійсно має характер такої національної самоорганізації. Люди моментально зрослися в єдиний організм, який почав боротися за виживання. Без прямих вказівок, що робити, що хапати, куди бігти. Це вже такий архетипний спротив.

Але треба розуміти, що психологічний ресурс суспільства має свої межі, його треба поповнювати. На цьому етапі влада дуже швидко прийшла до тьми, почала ці ресурси ефективно поповнювати. Все це зараз працює досить ефективно, набирає обертів. Це – друге.

Третій момент: поступове підвищення боєздатності та злагоженості української армії. Коли ми кажемо про армію, то на рівні мови забуваємо про територіальні, сільські самооборони. Про прикордонників, поліцію, Нацгвардію, ДСНС, СБУ. Всі-всі ці структури зараз – армія.

Що таке самоідентифікація особистості? Дитина дивиться навколо себе і бачить, як реагують на неї інші, як її називають. Це часто призводить до різного роду дитячих травм, коли тебе обзивають, ображають якимось прізвиськами. Але коли людина дорослішає, в неї є вже якийсь сталі ім'я. І всі ті прізвиська залишаються в минулому.

Коли людина вже зовсім доросла, до неї звертаються «пані», «пан», по-батькові. З'являється статус.

Зараз весь світ однозначно говорить слово «Україна», аплодує, дивлячись на Україну. І ось це і є наше справжнє ім'я.

Фрагменти інтерв'ю

Євген Руденко, Українська правда, 1.04.2022

Країна – «вантаж 200»

Анастасія Канівець

Сценарист і режисер Олексій Балабанов

Оператор Олександр Симонов

У ролях: Агнія Кузнецова, Олексій Полуян,

Олексій Серебряков, Леонід Громов та ін.

Виробництво: росія, 2007

Кадр з фільму «Вантаж 200». Сценарист і режисер Олексій Балабанов. рф, 2007.

Від початку війни росія все більше асоціюється з «вантажем 200». Поняття це увійшло у військовий жаргон, а за ним у широкий суспільний обіг у роки війни в Афганістані, коли так стали називати транспортовані назад на батьківщину тіла загиблих радянських військових. Далі термін закріпився за загиблими у ході бойових дій вояками загалом. Затяжна Афганська війна 1979–1989 років також вийшла за рамки звичайного збройного конфлікту: «Афган» став одним із символів доби. І недарма режисер Олексій Балабанов, з його тонким чуттям суспільних настроїв і «духу часу», саме її реалії обрав для заголовка свого фільму про СРСР часів «застою»... а по суті – і путінської росії. І та, й інша доба, окрім поступового «закручування гайок», наростання цензури й обмеження громадянських свобод, відзначилася атмосферою поступового занепаду, можна сказати навіть – загнивання, розкладу суспільного тіла.

Суспільна система є структурою складною, з низки різнопланових, а проте й взаємопов'язаних елементів – культурних, політичних, воєнних, економічних, навіть екологічних. І всі вони є своєрідними точками опори, організації спільноти в різних вимірах її існування.

В індійській міфології є образ Пуруші – пралюдини, з тіла якої утворився Всесвіт, від стихій до варн (або, як їх не зовсім коректно у нас називають, «каст»), себто суспільного устрою. І правда: спільнота є своєрідним організмом, її «тіло» визначає свою картину світу та існує у ній і через неї. Тому тривожні сигнали щодо стану будь-якої складової – науки, релігії, економіки тощо – можуть сприйматися як «симптоми» хвороби суспільного тіла. Тим загроз-